

2023-07-06
KN2023/03646
KN2023/01462 (delvis)

Klimat- och näringslivsdepartementet

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Statens energimyndighet
Västra Götalandsregionen

Uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering

Regeringens beslut

Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Statens Energimyndighet (Energimyndigheten) får i uppdrag att utveckla den regionala och lokala energiplaneringen. Uppdraget ska bidra till att möjliggöra en storskalig elektrifiering av bl.a. industri och transporter och tydliggöra hur den regionala och lokala energiplaneringen kan organiseras effektivt och utvecklas vidare samtidigt som totalförsvarets behov beaktas. Goda exempel från energiplanering i andra län ska tas tillvara i arbetet.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska utveckla den regionala energiplaneringen genom att ta fram en regional handlingsplan för elektrifiering för hela eller en relevant del av länet. Västra Götalandsregionen erbjuds att delta i arbetet genom att samverka med Länsstyrelsen i Västra Götalands län i framtagandet av planen. Befintliga utarbetade strukturer bör användas. Det övergripande syftet med att ta fram en regional handlingsplan är att stärka den regionala energiplaneringen och därmed förbättra förutsättningarna för lokala och regionala aktörer i länet att fatta beslut som underlättar elektrifieringen, samt att bidra till ökad kunskap på nationell nivå om regionala förutsättningar och behov för elektrifieringen.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska i framtagandet av den regionala handlingsplanen samverka med följande myndigheter inom sina respektive ansvarsområden: Affärsverket svenska kraftnät, Boverket, Energimyndigheten, Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Tillväxtverket, Trafikverket och Verket för innovationssystem. Myndigheternas roll i samverkan ska bestå i att på förfrågan av Länsstyrelsen

i Västra Götalands län bidra med relevant existerande information. Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska även inhämta synpunkter från nämnda myndigheter. Synpunkter på handlingsplanens struktur ska inhämtas från ett urval av länsstyrelser och regioner.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska senast den 15 november 2023 till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) redovisa en struktur för den regionala handlingsplanen för elektrifiering samt arbetssätt och metodik för dess framtagande. Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska senast 31 december 2024 till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) redovisa den färdiga regionala handlingsplanen för elektrifiering.

Energimyndigheten ska identifiera behov av metodstöd för att beräkna framtida el- och effektbehov som stöd till lokala och regionala aktörer. Metodstödet ska kunna underlätta framtagande av kunskapsunderlaget i den regionala handlingsplanen och möjliggöra aggregerade bedömningar på nationell nivå. Synpunkter ska inhämtas från Länsstyrelsen i Västra Götalands län utifrån deras arbete med regionala handlingsplanen. Energimyndigheten ska även utveckla sådana metodstöd som bedöms kunna tas fram på ett kostnadseffektivt sätt inom ramen för uppdraget. Energimyndigheten ska senast den 30 juni 2024 till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) redovisa denna del av uppdraget.

Energimyndigheten ska även utveckla den lokala energiplaneringen i kommunerna genom att ta fram en vägledning och ett metodstöd till lagen om kommunal energiplanering (1977:439) utifrån den storskaliga elektrifiering som prognostiseras och totalförsvarets behov. Vid genomförandet av uppdraget ska Energimyndigheten inhämta synpunkter från Affärsverket svenska kraftnät, Boverket, Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Länsstyrelsen i Västra Götalands län samt exempelvis Energiföretagen Sverige och Sveriges Kommuner och Regioner. Energimyndigheten ska även analysera om vägledningen och metodstödet räcker för att uppnå en tillräcklig energiplanering på lokal nivå eller om det behövs en översyn av lagen om kommunal energiplanering. Om Energimyndigheten bedömer att det behövs, ska Energimyndigheten göra en översyn och beskriva bristerna med lagen utifrån den storskaliga elektrifieringen som prognostiseras och totalförsvarets behov samt redovisa eventuella ytterligare utredningsbehov. Energimyndigheten ska senast den 30

juni 2024 till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) redovisa denna del av uppdraget.

För uppdraget får Länsstyrelsen i Västra Götalands län under 2023 använda högst 2 000 000 kronor. Länsstyrelsen kan vid behov använda del av finansieringen av uppdraget som bidrag till Västra Götalandsregionen för deras insatser. Energimyndigheten får under 2023 använda högst 500 000 kronor. För 2024 beräknas samma belopp och fördelning av medlen avsättas som för 2023.

Medel till Länsstyrelsen i Västra Götalands län betalas ut engångsvis efter årlig rekvisition senast den 1 december 2023 respektive den 2 december 2024 till Energimyndigheten. Medel som respektive år inte har använts för avsett ändamål ska årligen återbetalas till Energimyndigheten senast den 25 mars 2024 respektive 28 mars 2025.

Utgifterna ska redovisas mot det under utgiftsområde 21 Energi för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:8 Energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå m.m., anslagsposten 1 Genomförande av elektrifieringsstrategin.

Närmare om uppdraget

Regionala handlingsplanen

Det övergripande syftet med den regionala handlingsplanen nås genom att höja kunskapsnivån om behov av, möjligheter till, utmaningar och förutsättningar för elektrifieringen, genom att identifiera eventuella målkonflikter med andra samhällsintressen samt genom att utveckla effektiva samarbeten mellan olika verksamhetsområden och aktörer på lokal och regional nivå i länet. Regionala och lokala aktörer behöver tillsammans hitta lösningar på elektrifieringens utmaningar, exempelvis hur elnätet kan byggas ut snabbare och nyttjas bättre, och det är därför viktigt att de involveras i framtagandet av handlingsplanen.

För att uppnå det övergripande syftet bör den regionala handlingsplanen innehålla följande delar:

- Kunskapsunderlag som beskriver förutsättningarna för och begränsningarna med att genomföra elektrifieringen på lokal och regional nivå med beaktande av totalförsvarets behov.

- Åtgärder som regionala och lokala aktörer på frivillig basis åtar sig att göra för att underlätta utbyggnaden av elnätet och förbättra nyttjandet av elnätsinfrastrukturen, exempelvis insatser för att utveckla nätutvecklingsplanerna.
- En beskrivning av formerna för effektiv regional samverkan för genomförande av handlingsplanen.
- Behov av insatser från regering och statliga myndigheter för att möjliggöra för lokala och regionala aktörer att bidra ytterligare till elektrifieringen. Sådana insatser kan inkludera försöksverksamhet.

Kunskapsunderlaget bör innehålla en regional lägesbild över elektrifieringen i dag och scenarier för 2025, 2030 och 2045 som inkluderar elproduktion, elanvändning (inklusive för vätgasproduktion), energieffektivisering, eldistribution, laddinfrastruktur, lagring, flexibilitet, etc. Kunskapsunderlaget bör också visa vad som krävs för att möjliggöra denna utveckling och därmed utgöra ett underlag inom relevanta verksamhetsområden lokalt och regionalt, exempelvis inom fysisk planering, totalförsvar, regional utveckling och miljöprövning.

Den regionala handlingsplanen bör ha en struktur som kan nyttjas av regionala aktörer i andra län, så att handlingsplaner därmed blir möjliga att jämföra med varandra och sammanställa till underlag för nätutvecklingsplaneringen och scenarier nationellt.

En utvecklad regional och lokal energiplanering bör komplettera och stödja elnätsbolagens arbete med nätutvecklingsplaner. Uppdraget ger även underlag till Energimyndighetens uppdrag att föreslå en indikativ dimensionering, som är en del av regeringsuppdraget att stärka försörjningstryggheten i energisektorn (I2022/02319).

Den regionala handlingsplanen ska inkludera energibärare som underlättar en elektrifiering och minskad klimatpåverkan som t.ex. fjärrvärme och vätgas. Däremot ingår inte ökad produktion av biobränsle och biodrivmedel i uppdraget.

En viktig del av uppdraget är att öka kunskapen, förståelsen och acceptansen för den gröna omställningen och hur statliga, regionala, kommunala samt övriga aktörer kan agera för att nyttja fördelarna och minska nackdelarna i omställningen. Delaktighet, kommunikation och metod för genomförandet

är därför viktiga delar i hur uppdraget med att ta fram en handlingsplan för elektrifiering genomförs.

Lagen om kommunal energiplanering

Vägledningen och metodstödet till och analysen och den eventuella översynen av lagen om kommunal energiplanering bör ta ett helhetsgrepp för energi- och klimatomställningen och syfta till att skapa tydlighet avseende omfattning, innehåll och koppling till övrig kommunal verksamhet och planering samt koppling till den regionala energiplaneringen, nätutvecklingsplaner och uppdraget om att föreslå en indikativ dimensionering, som är en del av regeringsuppdraget att stärka försörjningstryggheten i energisektorn (I2022/02319).

Skälen till regeringens beslut

Sveriges elanvändning ökade kraftigt under perioden 1970–1990 då Affärsverket Vattenfall ägde och byggde elnät och kraftproduktion. Under perioden 1990–2020 har elanvändningen varit i princip konstant omkring 140 terawattimmar (TWh) per år samtidigt som energimarknaden har avreglerats. Sverige står nu inför en kraftig elektrifiering där Energimyndigheten i samarbete med Affärsverket svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Trafikverket bedömt att elanvändningen kommer att uppgå till 150–220 TWh 2030 och 210–370 TWh 2045 (I2022/01060).

Samarbetspartierna i regeringen, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, och samarbetspartiet utanför regeringen, Sverigedemokraterna, anger i Tidöavtalet att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett nu prognosticerat elbehov på minst 300 terawattimmar 2045. I Tidöavtalet anges också att målet ska vara att skapa en bättre balans mellan elproduktion och elanvändning i olika delar av Sverige, för att därmed ge förutsättningar till stabilare och lägre elpriser så att Sverige på sikt och efter utredning kan bli ett samlat elprisområde.

Elsystemets utveckling är komplex och inkluderar många verksamhetsområden på europeisk, nationell, regional och lokal nivå. Den förväntade stora förändringen i elanvändningen innebär stora utmaningar i att få elanvändning, elproduktion och elnät att gå i takt både i tid och i rum med hänsyn taget till andra väsentliga samhällsintressen. Exempelvis visar Klimaträttsutredningen i sitt slutbetänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21)

att energiplaneringen lokalt och regionalt behöver utvecklas för att skapa förutsättningar att genomföra elektrifieringen.

Den regionala och kommunala energiplaneringen visar bl.a. de nationella energi- och klimatmålen innebörd och konsekvens på regional och lokal nivå. Den regionala och kommunala energiplaneringen är viktiga underlag för andra relevanta verksamhetsområden och skapar förutsättningar för elektrifieringen i dessa verksamhetsområdens planering och genomförande.

Västra Götalands län är ett län med flera elkrävande nyetableringar, bl.a. batterifabriker, och befintlig industri som vill konvertera till el, vilket bl.a. medför utmaningar för elnätet. Västra Götalands län bedöms därför vara ett lämpligt län för detta uppdrag.

Både länsstyrelserna och regionerna är viktiga i samhällets elektrifiering och ett nära samarbete mellan dem är viktigt. Länsstyrelsen i Västra Götalands län får i uppdraget huvudansvaret för framtagandet av den regionala handlingsplanen, eftersom länsstyrelserna ansvarar för den statliga förvaltningen i länet i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter. Länsstyrelsen har även ansvar för flera av de områden som är relevanta utifrån elektrifiering, däribland att samordna och leda arbetet med genomförandet av de regionala energi- och klimatstrategierna samt att bidra vid genomförandet av samhällets elektrifiering. Regionerna har ansvar för regional utveckling i länet och har en god kunskap om näringslivets förutsättningar och utveckling i länen vilket är viktigt för att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering. I regional utvecklingsstrategi för Västra Götalands län 2021–2030 är elektrifiering en av fyra tvärssektoriella kraftsamlingar.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

Sandra Lennander

Kopia till

Försvarsdepartementet/MFI, SSK

Finansdepartementet/BA, OFA/K och SFÖ

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/BB, RUL, SPN och US

Affärsverket svenska kraftnät

Boverket

Försvarsmakten

Länsstyrelserna

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Tillväxtverket

Trafikverket

Verket för innovationssystem

Gotlands kommun

Regionerna

Sveriges kommuner och regioner